

LBRIS

We know
books

ZOV
Pavel Filatiev



Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

ZOV
Pavel Filatiev

Copyright © 2022 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Mihaela Tîrsu
Coperta și prepress: Andreea Apostol

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FILATIEV, PAVEL
ZOV. Raportul interzis /Pavel Filatiev; trad. din lb. rusă
de Justina Bandol. - București: Litera, 2022
ISBN 978-606-33-9698-4
I. Bandol, Justina (trad.)

821.161.1

PAVEL FILATIEV

ZOV

RAPORTUL INTERZIS

Dezvăluirile unui militar rus
pe frontul din Ucraina

Traducere din limba rusă și note de
JUSTINA BANDOL

LITERA
București

În această carte descriu evenimente la care am fost martor și participant: serviciul meu militar în componența Batalionului 56 Desant Aerian înaintea războiului din Ucraina și în primele două luni de război. Îmi exprim de asemenea reflecțiile și trăirile în legătură cu ceea ce se petrece în Rusia.

Pavel Filatiev

Scriu acestea la o lună și jumătate după ce m-am întors din războiul din Ucraina. Da, da, știu că nu e voie să folosești cuvântul „război“, e interzis în Rusia, dar eu „război“ am să-i spun. Vă rog să mă înțelegeți, am deja treizeci și trei de ani și toată viața am spus numai adevărul, chiar și când a fost spre răul meu – asta sunt, „incorect“, și n-am ce face.

Fiindcă e un război: armata noastră, a rușilor, trage în cea ucraineană, iar aceasta trage la rândul ei în noi. Explodează obuze și rachete. Ați auzit vreodată sunetul unui obuz apropiindu-se? Dacă nu, păcat; e o senzație de neuitat – aerul care șuieră și vibrează de ți se răsucesc toate măruntaiele, pur și simplu ți se taie răsuffarea. Apoi, cu puțin noroc, auzi și explozia și-ți spui că e ziua ta norocoasă – asta, bineînțeles, dacă-ți dai seama că suflul nu ți-a smuls niciun membru și în corp nu ți-a intrat nicio schijă. Iar dacă n-a fost tocmai așa, ei bine, înseamnă că ziua nu-i chiar atât de norocoasă, de data asta ai avut ghinion. Pe scurt, nasoală slujbă...

Și mor soldați și de-o parte, și de alta, plus civili „băftoși“, locuitori în zonele unde s-a decis începerea acestui război numit „operațiune specială“.

A, da, și să nu uităm de tot ce vine la pachet cu războiul: foamea, bolile, nopțile fără somn, mizeria și adrenalina tot timpul la nivel-record, care-ți cheltuiește resursele organismului ca să-ți crească forțele, viteza și capacitatea de reacție. Abia pe urmă, când te întorci din zona de luptă, te simți stors ca o lămâie și-ți dai seama că sănătatea ta nu mai e ce-a fost.

Nu mai spun de povara morală a conștiinței care atârnă greu asupra sufletului și a sentimentelor – dacă le ai, firește –, fiindcă fără să vrei te întrebi cu ce scop faci toate astea, de dragul a ce. Pentru ce îți riști viața și renunți la sănătate? Pentru ce îți mânjești karma, și așa probabil nu tocmai imaculată?

În cele ce urmează am să vă povestesc cum am văzut eu acest război și, în primul rând, cum am nimerit în el. Cunosc urmările pe care le are dezvăluirea de informații despre serviciul militar, dar să ascund lucrurile ar însemna să contribui la înmulțirea în continuare a pierderilor.

24 februarie, ora 00.00

Am mers doar puțin, tăind peste niște câmpuri. Noaptea plouase, drumul era noroios. M-am trezit, cred, pe la două. Coloana se înșirase undeva într-o zonă izolată, în lungul unei căi ferate, pe mai multe rânduri, toată lumea oprise motoarele, farurile erau stinse. A venit ordin să ne punem toți banderole reflectorizante pe brațul stâng și piciorul drept; cine știe de unde a apărut pe neașteptate, trecând din mână-n mână, o rolă de bandă adezivă.

Încă de când ieșiserăm din poligon, pe 19 februarie, pe toate vehiculele fusese trasă cu vopsea albă câte o dungă orizontală. În seara de 23 februarie, la plecare, venise ordin ca șoferii să adauge câte o linie oblică, să iasă o bifă culcată într-o rână. Iar acum, în timp ce stăteam pe lângă calea ferată, în beznă totală, și ne înfășuram brațul stâng și piciorul drept, șoferilor li s-a ordonat să tragă a treia dungă. A ieșit un „Z”.

Cât am stat acolo și ne-am aplicat banderolele, trăncănind și fumând lângă mașinile strânse una-ntr-alta, băieții din camionul vecin, dotat cu gură de foc, m-au

tot bătut la cap să vin la ei – erau doar trei servanți la piesă în loc de cinci. Prin întuneric a venit ofițerul lor de pluton, un locotenent tânăr, mi-a spus că într-adevăr n-are oameni de ajuns și, cică, hai la noi.

Mi-am luat stația radio și casca și m-am dus la Uralul¹ vecin, gândindu-mă că poate acolo o să am ceva de făcut de-adevăratelea, fiindcă la aruncătoare nu mă pricep deloc. Mi-am zvârlit ranița și casca în remorca acoperită și, în întuneric, m-am cățărat pe caroserie ca să urc și eu. Chiar când treceam peste bord, mi s-au agățat cartușierele din vesta antiglonț în peretele remorcii și pantalonii nu m-au lăsat să ridic piciorul mai mult. O clipă am rămas atârnat, cu vesta prinsă în bordul camionului, apoi m-am prăvălit în cap. Am scos un strigăt de durere și din ochi parcă mi-au sărit scânteii în bezna din jur...

Sunt deja înăuntru, dar nu pricep nimic. Duc mâna la ochiul drept și simt ceva ud și o durere puternică... În jur e întuneric, cineva încearcă să aprindă o brichetă ca să se uite la mine. Iau mâna și încerc să-mi dau seama dacă văd cu amândoi ochii sau doar cu unul. Cel care-mi luminează fața exclamă:

– Futu-i, măiculiță!

Îl întreb dacă ochiul mi-e la locul lui. El mă luminează și zice:

– Ia mâna, că nu văd!

Văd că am sânge pe mână și simt că pe față mi se scurge ceva fierbinte. Ochiul se dovedește întreg, dar mi-am zdrelit pielea de sub el și pleoapa. Privind în jur în lumina slabă a brichetei, îmi dau seama că am căzut cu ochiul peste mânerul unui termos militar pentru potol.

¹ Tip de camion greu fabricat în Rusia. Se folosește mult în armată, inclusiv ca purtător de guri de foc.

De ciudă, îi făt una. Mă uit în jur și văd un băiat tânăr, servant. Tot interiorul remorcii e plin de lăzi cu muniție, plus aruncătorul, tripodul, busola. Așa o să și stăm când mergem, pe lăzi. Îmi trece prin cap: „La ce-mi trebuie mie toate astea la treizeci și trei de ani, nu mi-or fi ajuns aventurile din Caucaz? Mai bine stăteam cuminte în compania mea. Bine măcar că nu mi-am scos ochiul“.

Am fumat, am făcut cunoștință și am adormit la loc...

* * *

În aprilie am fost retras de pe linia frontului de lângă Nikolaev¹, pentru că făcusem cheratoconjunctivită la amândoi ochii. Într-unul din bombardamentele obișnuite de artilerie asupra noastră, mi-a sărit pământ în groapă și mi-a nimerit și în ochi. Nimic plăcut, dar poți zice că-i o nimica toată, am avut noroc. Ochii mi s-au inflammat, unul a început să se închidă, după câteva zile sanitarul a zis că trebuie să fiu trimis la spital, pentru că, fără tratament, risc să-mi pierd vederea. Am fost dus la unitatea medicală ambulatorie din Herson, care fusese deja ocupat de noi la vremea aia, și de acolo trimis la Sevastopol².

E greu de pus în cuvinte ce simți când părăsești zona de luptă...

Două luni de mizerie, foame, frig, sudoare și senzația constantă că moartea e lângă tine. Păcat că nu-i lasă pe reporteri la noi, în linia întâi, ca să poată admira o țară întreagă trupele noastre de desant. Nerași, nespălați, plini de noroi, trași la față și înciudați nici nu

¹ Mikolaiv în ucraineană; oraș în sudul Ucrainei, aproape de vărsarea Niprului în Marea Neagră. A fost asediat de forțele ruse în februarie–martie 2022, dar nu cucerit.

² Herson, oraș în sudul Ucrainei, la sud-est de Mikolaiv, deasupra Crimeei, port important la Marea Neagră. În aprilie 2022 a fost ocupat de forțele ruse, care s-au retras din el în noiembrie. Sevastopol, principalul oraș din Crimeea.

știi pe cine mai mult: pe căpățânoșii de ucraineni care nu vor să se denazifice sau pe propriii lor comandanți incapabili, care nu s'în stare să se asigure că soldații lor sunt bine hrăniți și echipați măcar în timpul luptelor. Jumătate dintre camarazii mei s-au schimbat în uniforme ucrainene, care erau mai comode și de mai bună calitate sau fiindcă ale lor se uzaseră deja în ultimul hal, iar marea noastră patrie nu e-n stare să-și îmbrace, să-și echipeze și să-și hrănească propria armată. De exemplu, eu n-am avut din start un complet Ratnik¹, ba chiar am trecut granița fără sac de dormit. După o săptămână mi-au dat băieții unul vechi – nu mi-a fost repartizat de comandament, rețineți! –, cu fermoarul stricat. Că am fost fericit e puțin spus. Să dormi pe pământ într-un sac rupt, iarna, pe linia frontului (în Ucraina au fost geruri și în martie), e o chestie dură. Pe scurt, undeva pe la mijlocul lui martie au început să mă doară picioarele și spatele. Multă vreme am crezut că sunt mușchii sau ligamentele și am răbdat ca prostul, schiopătând și dând vina pe faptul că aproape niciodată nu ne scoteam vesta antiglonț și casca. Dar apoi am aflat că, din cauza dormitului pe pământul înghețat, a mâncării și apei insuficiente, plus tot ce căram, mă pricopsisem cu osteocondroză la toate segmentele coloanei vertebrale, cu protruzie, hernie cervicală, hernie lombară necrozată și niște dureri inexplicabile la încheieturile picioarelor.

Așa deci, despre cum am plecat de pe front. Când ai stat două luni în linia întâi și dintr-odată zbang! ești luat de acolo, simți în același timp bucurie că pleci din nenorocirea asta și ciudă că tovarășii tăi rămân pe loc și nu se știe ce se va întâmpla cu ei mai departe. Fericirea că ai scăpat se combină cu sentimentul de vină față de camarazi, care sunt tot acolo și pe care-i părăsești.

Am mers cu un autobuz nu prea mare: șoferul, plus vreo douăzeci de oameni, răniți, murdari și chinuți, cu uniforme pline de sânge. Pe fața celor răniți grav se citeau durerea și jalea, cei care scăpaseră

¹ Set de echipament militar rusesc de ultimă generație.

mai ușor se bucurau că pleacă în sfârșit de acolo. Pentru că nu eram rănit, pe mine m-au trimis ca bolnav, așa că eu stăteam jos, pe treapta din fața ușii (nu era loc pentru toată lumea, iar mulți avuseseră și mai puțin noroc decât mine). A trebuit să mergem vreo cinci-șase ore, nu țin minte exact, și în timpul ăsta m-am mai relaxat în sfârșit și am început să mă gândesc la ultimele două luni din viața mea, la ce se întâmplase, de ce-mi trebuise mie așa ceva, dacă făcusem ceva bun sau, dimpotrivă, ceva rău, de ce luasem parte la toate astea și cum ajunsese, de fapt, aici. Din acel moment și până acum simt că înăuntrul meu se desfășoară un monolog neîntrerupt, un amestec de bun-simț, conștiință și patriotism.

Dacă e să apelăm la clișee, răspunsul ar fi că eu sunt militar în trupele de desant, sunt obligat să îndeplinesc ordinele primite și nu am dreptul să mă port laș și să nu merg la război, odată ce a început. Am obligația să servesc în armată spre binele țării mele și să apăr poporul Rusiei. Numai că bunul-simț începe imediat să se pună de-a curmezișul și să vină cu întrebări.

„Ucraina amenința Rusia“?

Toată lumea în jurul meu spune că Ucraina a vrut să intre în NATO. Dar oare noi atacăm toate țările care vor în NATO? Letonia, Lituania, Estonia, Polonia sunt deja în NATO. Finlanda se pregătește să intre. Nu demult, deasupra Turciei a fost doborât un avion al nostru, dar pe-asta am uitat-o repejor. Cu Japonia ne ciondănim pentru insulele Kurile. La naiba, chiar și cu SUA ne învecinăm la est! Dar, cine știe de ce, nimic din toate astea nu reprezintă motiv de război. Doar nu le atacăm și pe ele – sau poate deocamdată?

Deci nu ăsta e motivul.

„Dacă n-am fi atacat noi, Ucraina ne-ar fi atacat ea“?

Mulți repetă ce aud la televizor, că a fost o lovitură preventivă din partea noastră. Dar cum poți crede că Ucraina ar fi atacat Rusia, Crimeea, când Forțele Armate Ucrainene n-au fost în stare să apere granițele propriiei lor țări? Acum duc un război de apărare, care le

provoacă pierderi uriașe. Și oricine știe că războiul defensiv e mai ușor decât cel ofensiv. Cum oare această țară, care abia reușește să se apere, pierzând, încet, dar sigur, din teritoriu¹, ar fi putut să atace? Iar armatei noastre nu i-ar fi fost mai simplu să întărească granițele și defensiva în jurul Ucrainei și, în caz de atac, să întâmpine inamicul în apărare, să-i anihileze potențialul ofensiv și să treacă apoi la contraatac? Pierderile noastre ar fi fost mult mai mici, iar comunitatea internațională n-ar mai fi acuzat Rusia de agresiune și nu ne-ar mai fi „ridicat în slăvi“ că suntem ocupanți și cotropitori. Deci nici intenția Ucrainei de a ataca Rusia nu e adevărată, nu?

„Ucraina a ajuns sub controlul naziștilor, care persecută populația rusă“?

Am stat de vorbă cu oameni care au fost în Ucraina înainte de război și, oricât ar părea de straniu, nimeni nu și-a putut aminti clar, în fața mea, vreun caz concret în care să fi fost persecutat sau jignit pentru că poartă nume de familie rusesce sau nu vorbește ucraineană. Iar cazuri izolate de conflicte cotidiene pe motive de naționalitate se întâlnesc în orice țară din lume.

„Am atacat ca să salvăm RPD și RPL²“?

Dar ce sunt RPD și RPL? De fapt și de drept, sunt două regiuni care făceau parte din Ucraina și care apoi s-au răsculat și au decis să devină independente. N-ar fi la fel dacă, să zicem, Karelia ar vrea dintr-odată să intre în Finlanda, regiunea Smolensk, în Lituania,

¹ Textul inițial a fost scris în lunile în care Ucraina era încă în defensivă și pierdea controlul asupra unor provincii din componența sa.

² Republica Populară Donețk și Republica Populară Lugansk (Luhansk în ucraineană), state autoprocimate în 2014, după Euromaidan, pe teritoriul Ucrainei, în urma tulburărilor provocate în provinciile Donețk și Luhansk de separatiștii proruși și sprijinite neoficial de Rusia. Rusia a recunoscut RPD și RPL pe 21 februarie 2022, cu trei zile înainte de a invada Ucraina și le-a anexat în urma așa-zisului „referendum“ organizat între 23 și 27 septembrie, desființându-le ca entități autonome. Nici formațiunile RPD și RPL, nici anexarea lor nu au fost recunoscute de comunitatea internațională, care consideră că provinciile Donețk și Luhansk fac parte din Ucraina.

regiunea Rostov, în Ucraina, Iakuția, în SUA, sau Habarovsk, în China? Oare n-ar fi același lucru? De ce apărăm noi RPD? Oare oamenilor simpli din Donbass¹ le merge mai bine din cauza asta? În Federația Rusă noi n-am accepta așa ceva, cum n-am acordat independență Ceceniei, plătind pentru asta cu mii de vieți omenești. Atunci de ce le-am făcut așa ceva vecinilor? Și asta în condițiile în care, în ciuda sprijinului guvernamental al Rusiei, conducerea RPD și RPL n-a fost în stare să le ofere locuitorilor servicii sociale și un sentiment de siguranță, așa că oamenii au emigrat în masă în Rusia, în Crimeea sau Ucraina. Din discuțiile cu oameni fugiți de războiul din Donețk și Lugansk eu n-am auzit de cazuri de nazism, despre care țipă toată mass-media noastră. Absolut toți în schimb spuneau că fug de război și că nu-și doresc decât să trăiască și să muncească în pace. Dacă noi am încercat în toate felurile să-i ajutăm pe cei din regiunile Donețk și Lugansk, de ce nu ne-am mulțumit să le oferim tuturor doritorilor pașaport rusesc? Avem din belșug pământuri pustii, neatinsse de mâna omului; îi poftim să vină, să trăiască și să muncească alături de noi. La ce ne mai trebuie și teritoriul altui stat? Pentru ce? Oare n-avem noi destul? Oare cei care și-au dorit să trăiască în Rusia n-au primit încă toți pașaport rusesc și nu s-au mutat la noi?

24 februarie, ora 4.00

Pe la patru dimineata deschid ochii și aud bubuituri, vuiet, pământul vibrează, în aer se simte mirosul pătrunzător al prafului de pușcă. Dau prelată la o parte și mă uit afară din camion: cerul s-a luminat de salve, în

¹ Donbas în ucraineană, denumire colectivă dată provinciilor ucrainene Donețk și Luhansk după faimosul bazin carbonifer local cu același nume. Este o regiune care a fost intens rusificată și industrializată pe parcursul secolului XX (populația rusă este majoritară în multe zone, în special urbane, însă nu per total), dar în care standardul de viață a scăzut puternic în anii 1990, după destrămarea URSS, proclamarea independenței ucrainene și privatizarea industriei.

întuneric strălucesc ori norii, ori fumul. Pe lângă coloana noastră, de o parte și de alta, s-a pornit artileria reactivă, undeva, parcă în spate, se aude și canonada zguduitoare a tunurilor cu bătaie lungă.

Atmosfera e încărcată, somnul mi-a zburat imediat, oboseala provocată de lipsa mâncării, apei și odihnei mi-a dispărut. Nu înțeleg ce se întâmplă, cine și de unde trage și în cine. După un minut, aprinzându-mi o țigară ca să mă trezesc de tot, îmi dau seama că se trage înspre zona din fața coloanei noastre, la vreo zece-douăzeci de kilometri înaintea. În jur, lumea se trezește, fumează, aud trecând un murmur: „A început...”

Probabil există un plan...

După ce termin țigara, rumeg puțin ceea ce văd și simt un influx de adrenalină, simt vioiciunea aia pe care o aduce, claritatea și precizia neobișnuită a gândirii, și mă ia senzația neliniștitoare că de data asta n-o să ne meargă ca în Crimeea. Am foarte clar sentimentul că ne așteaptă un mare rahat. Dar oricum nu reușesc să înțeleg ce se petrece: tragem în ucrainenii care atacă? Sau, poate, în trupe NATO? Sau noi suntem cei care atacăm? În cine bate bombardamentul ăsta de coșmar? De unde a apărut artileria cu rachete? A fost vreun referendum în RPD? Am luat Hersonul? Ucraina ne-a atacat cumva cu sprijinul NATO?

Oricum ar fi, nu se poate să n-avem un plan.

Armata e făcută în așa fel, încât n-ai cui să-i pui întrebări. În plus, am impresia că ordinele ajung la ofițerii noștri din mers, pe parcurs. Cu cât ai o funcție mai înaltă, cu atât știi mai multe; nivelul meu, de militar cu contract în trupele de desant, este nivelul unui armăsar care e dus